

הכנסת מרכז המחקר והמידע

י"ז באב תשע"ז
9 באוגוסט 2017

מדיניות שימוש בטלפונים ניידים במוסדות חינוך

מסמך זה נכתב לבקשת חברת הכנסת יעל כהן פארן ויוצג בו מידע בנוגע להסדרת מדיניות השימוש בטלפונים ניידים במוסדות חינוך בישראל ובמקומות שונים בעולם.

1. רקע

אפשר לבחון את סוגיית השימוש של תלמידים בטלפונים ניידים במוסדות החינוך בכמה היבטים: קביעת מדיניות בנוגע לאפשרות של תלמידים להכניס טלפונים ניידים אישיים למוסדות החינוך ולהשתמש בהם בזמן הלימודים; שימושים פדגוגיים אפשריים בטלפונים הניידים האישיים של התלמידים; והיבטים בריאותיים הנוגעים לשימוש במכשירים אלה במוסדות חינוך. במסמך זה נתמקד בהיבט הראשון בלבד, זאת אף שתיתכן התייחסות עקיפה גם להיבטים האחרים בשל ההשקעה שקיימת ביניהם (למשל, אם יש מדיניות המתירה הבאת טלפונים ניידים אישיים המשמשים גם לצרכי למידה או אם המדיניות בנושא הבאת הטלפונים נקבעה על רקע הסכנות הבריאותיות המיוחדות להם).

מחקרים רבים מצביעים על היתרונות שיש לטכנולוגיה על הגדלת התפוקות במקומות עבודה ועל היכולת לשמר את ההון האנושי. עם זאת, לאימוץ טכנולוגיות חדשות יכולות להיות גם השפעות שליליות, שכן הן עלולות לגרום להסחת דעת ולהקטנת הפרודוקטיביות. כך למשל, טלפונים ניידים עלולים להוות מקור משמעותי להסחת דעת במקומות עבודה ובמוסדות חינוך, שכן הם מייצרים זמינות גבוהה לשימושים כמו אפליקציות מסרים, משחקים, צילום תמונות, צפייה בסרטוני וידאו, אינטרנט ורשתות חברתיות. שימוש לא מבוקר בטלפונים ניידים במהלך שיעור עלול להקטין את רמת הקשב של התלמידים ולפגוע בתהליך הלמידה.

במדינות רבות מתקיים דיון ציבורי באשר לאופן שבו צריכים בתי-הספר לטפל בסוגיית הטלפונים הניידים. **מסקירת מגוון מקורות עולה כי יש מתח בין ההתייחסות לטלפונים ניידים כמסיחי דעת הפוגעים במהלך התקין של הלימודים ובין התייחסות להימצאותם בבתי-הספר כאל עובדה מוגמרת שלא ניתן לשלוט בה עוד, ועל כן יש למצוא דרכים להפיק מהם את המיטב.** מחד יש הטוענים כי יש לאסור באופן מוחלט על שימוש בטלפונים ניידים במוסדות חינוך, שכן השימוש בהם במסגרת זו עלול להתבטא בתופעות שליליות רבות כגון: הסחת דעת, סכנות בריאותיות, אלימות ברשת, העתקות במבחנים, גניבות, פגיעה בהישגים הלימודיים ובשוויון בין התלמידים. מנגד טוענים גורמים אחרים כי הטלפונים הניידים הם חלק אינטגרלי מהחיים ובמקום לנסות להוציאם מבתי-הספר יש לחנך את התלמידים לשימוש נכון בהם. בנוסף יש הטוענים כי אפשר להשתמש בטלפונים הניידים כאביזר לימודי מתקדם. טיעון נוסף שעולה

בהקשר זה הוא כי הטלפונים הניידים משמשים לשמירה על קשר בין התלמידים להוריהם ועל כן לא ניתן לאסור באופן גורף על הבאתם לבתי-הספר.¹

בהקשר האמור נציין כי במחקר שנערך באנגליה², במסגרתו בוצע מעקב אחר הישגי תלמידים בבחינות הערכה במהלך לימודיהם העל-יסודיים (מגיל 11 ועד גיל 16), נמצא שבבתי-ספר שבהם נקבע בשלב מסוים איסור על שימוש בטלפונים ניידים, חל שיפור משמעותי בהישגי התלמידים. עוד נמצא שהשיפור העיקרי היה בקרב בעלי ההישגים הנמוכים.³ מנגד, יש מדינות שבהן נעשה שימוש נרחב במכשירים ניידים כחלק מתכנית הלימודים, כפי שיפורט להלן בפרק מספר 3.

2. המדיניות בישראל

הוראות משרד החינוך בנוגע לשימוש בטלפונים ניידים במוסדות חינוך מתייחסות לכמה היבטים: שימוש של עובדי הוראה ותלמידים בטלפונים ניידים לצרכים אישיים, שימוש בטלפונים ניידים כאמצעי למידה ושימוש זהיר בטלפונים ניידים על-מנת לצמצם חשיפה לקרינה.

- על-פי חוזר מנכ"ל משרד החינוך בנושא אקלים חינוכי מיטבי והתמודדות מוסדות חינוך עם אירועי אלימות וסיכון (אפריל 2015), על בתי הספר לקבוע מדיניות בנושא ההתנהלות ברשת, לעסוק בנושא בתקנון ולעודד אחריות אישית בשימוש בטכנולוגיה כדי למנוע פגיעות. **הנהלת בית הספר רשאית לאסור הבאת מכשירים ניידים לבית-הספר או להגביל את השימוש בהם בהתאם להחלטות הצוות (ובכפוף להנחיות המפורטות בחוזר המנכ"ל).** עוד נכתב בחוזר כי מומלץ להימנע מהבאת מכשירים ניידים לבית הספר בשל הזהירות המונעת הנדרשת מקרינה סלולארית, וכדי שהמכשירים לא ישמשו יעד לגנבות ובאופן עקיף לאלימות בבית הספר. בפרק המתייחס לשימוש בטכנולוגיה אישית בפעילויות פנים וחוץ בית-ספריות נכתב כי **השימוש בטכנולוגיה אישית בכלל ובטלפון נייד בפרט במהלך השיעור ובזמן בחינות אסור. ככלל, יש להשאיר את המכשיר בתיק כשהוא במצב סגור וכבוי ואין להציבו על השולחן בכיתה.** החוזר כולל פירוט של טווח התגובות הנדרש במקרים של הפרת הכללים: שיחת ברור, הפקדת המכשיר במזכירות בית-הספר או בחדר המנהל עד סוף יום הלימודים והחזרתו לתלמיד או להוריו, ידוע ההורים, הזמנת ההורים, התייחסות בתעודה בסעיף ההתנהגות וכתובת עבודה בנושא. על-פי החוזר, בתי-הספר נדרשים להטמיע את הנהלים לשימוש במכשירים ניידים.⁴

- על-פי חוזר מנכ"ל משרד החינוך בנושא שימוש מושכל בטלפונים סלולאריים (ספטמבר 2011), יש לקיים הסברה מותאמת לגיל התלמידים ולעולם המושגים שלהם שמטרתה הקניית הרגלי שימוש נכונים ומושכלים בטלפון נייד, ובה יש לפרט לתלמידים מהם הרגלי השימוש הנכונים. יש להטמיע הרגלים אלה בחיי היום-יום ולהחילם על כלל קהילת מוסד החינוך. החוזר כולל מספר **המלצות**

¹ EduTech – A world Bank Blog on ICT use in Education, [Banning and unbanning phones in schools](#), Submitted by Michael Trucano, July 24, 2015.

² ככל הידוע לנו אין באנגליה מדיניות ממשלתית בנוגע לשימוש בטלפונים ניידים בבתי-ספר. כתוצאה מכך, לבתי-הספר יש אוטונומיה בקביעת מדיניות השימוש בטלפונים ניידים.

³ Beland, Louis-Philippe, and Richard Murphy. "Ill communication: technology, distraction & student performance." Labour Economics 41 (2016): 61-76.

⁴ משרד החינוך, חוזר מנכ"ל (הוראות קבע) תשעה/8(ב), 1 אפריל 2015. הוראות החוזר בנוגע לשימוש בטלפונים ניידים במוסדות חינוך נכללו גם בהוראות של חוזר קודם באותו נושא משנת 2009.

להקניית הרגלי שימוש נכונים וזהירים בטלפון הנייד, ובכלל זה: קיצור משך השיחה וסך כל השיחות; העדפת השימוש במסרונים על פני שימוש בשיחות; שימוש באוזניה חוטית בעת קיום שיחה והרחקת המכשיר מהגוף; **קביעת אזורים בשטח בית-הספר המותרים לשימוש בטלפון נייד במועדים מוחלטים ומוסכמים; הימנעות מוחלטת משימוש בטלפונים סלולאריים לכל מטרה במהלך שיעורים או כל פעילות חינוכית; הימנעות משימוש בטלפון נייד במקומות ללא קליטה; והעדפה שלא לשאת את הטלפון הנייד בסמוך לגוף.**⁵

- על-פי חוזר מנכ"ל משרד החינוך בנושא שימוש עובדי הוראה בטלפון הסלולארי (אפריל 2017), עובד הוראה לא יעשה שימוש פרטי מכל סוג שהוא בטלפון נייד במהלך שעות ההוראה.⁶

- על-פי חוזר מנכ"ל משרד החינוך בנושא שימוש תלמידים באמצעי קצה לצורכי למידה (ספטמבר 2016), פעילות פדגוגית תתבצע באמצעות מחשב או מחשב לוח (טאבלט) **ובשלב זה לא תאושר פעילות פדגוגית באמצעות אמצעי קצה אחר (כגון טלפון סלולארי חכם) עד שתושלם בחינת הנושא על-ידי המשרד ופורסמו הנחיות מתאימות.**⁷

במהלך כהונתה של הכנסת ה-18 הונחה על-ידי חבר הכנסת אריה ביבי הצעת חוק לאיסור שימוש בטלפונים ניידים במוסדות חינוך. על-פי ההצעה בכל מוסד חינוך יוצבו ארונות אחסון בהם יופקדו הטלפונים הניידים בתחילת השיעור עד לסיומו.⁸ **הצעת החוק נדחתה בקריאה טרומית.** בדיון שהתקיים במליאת הכנסת (דצמבר 2011) אמר שר החינוך דאז גדעון סער, כי הנושא אינו מתאים לחקיקה ראשית אלא להסדרה בהוראות מינהל פנימיות כמו חוזר מנכ"ל, שכן החקיקה תהיה קשה מאוד לאכיפה וקשה יהיה לרתום אליה הורים במדינה. היבטים נוספים אליהם התייחס שר החינוך היו הקושי הארגוני מבחינת התמודדות עם אבדות וגניבות וערבוב או בלבול בין מכשירים של תלמידים שונים, וכן הקושי ברכישת לוקרים בכל בית-ספר בעלות של עשרות מיליוני שקלים. כמו כן, אמר שר החינוך כי מדיווח שקיבל ממנהלי המחוזות עולה כי 90% מכלל בתי-הספר במדינת ישראל התאימו את התקנונים שלהם לדרישות חוזר מנכ"ל המשרד בנושא, וחל בהם איסור חד-משמעי על שימוש בטלפונים ניידים בבתי-הספר במהלך כל יום הלימודים.⁹

3. מידע על הסדרה ועל היקף השימוש בטלפונים ניידים בבתי-ספר בעולם

במקרים רבים מדיניות השימוש בטלפונים ניידים נקבעת באופן אוטונומי על-ידי בתי-הספר, ללא שקיימת הסדרה של היבט זה מצד הרשויות. על אף האמור, להלן יוצגו כמה דוגמאות שמצאנו של הסדרה של הנושא על-ידי רשויות שלטוניות ברמות שונות או של התייחסות להיקף השימוש בטלפונים ניידים על-ידי תלמידים ולרמת הפיקוח של בתי-הספר עצמם.

⁵ משרד החינוך, חוזר מנכ"ל תשעב/1(ב), 1 בספטמבר 2011.

⁶ משרד החינוך, חוזר מנכ"ל תשעז/8(א), 4 באפריל 2017.

⁷ משרד החינוך, חוזר מנכ"ל תשעז/1(א), 1 בספטמבר 2016.

⁸ הצעת חוק לאיסור שימוש בטלפונים ניידים במוסדות חינוך, התשי"ע-2009 (פ/18/1900). בנוסף, במהלך כהונת הכנסת ה-18 הונחה ביוזמת חבר הכנסת חיים כץ הצעת חוק למניעת השימוש בטלפון נייד במוסדות לחינוך יסודי ובחטיבות-הביניים (פ/1780/18). הצעת החוק לא קודמה.

⁹ דברי הכנסת, פרוטוקול משיבה מספר 302, 28 בדצמבר 2011.

3.1. מידע על היקף השימוש

בשנת 2014 פורסמו ממצאי מחקר שנערך במימון משותף של הנציבות האירופית ובחן את דפוסי השימוש באינטרנט בקרב ילדים בגילאי 9-16 בשבע מדינות באירופה (500 ילדים בכל אחת מהמדינות: אנגליה, בלגיה, דנמרק, אירלנד, איטליה, פורטוגל ורומניה). במסגרת המחקר נבחנה גם סוגיית השימוש בטלפונים ניידים בבתי-ספר ונמצא כי יש שונות רבה בין המדינות מבחינת הפיקוח על השימוש בטלפונים ניידים בבתי-ספר. כך למשל, התלמידים נשאלו אם השימוש בטלפונים הניידים מותר בבית-הספר (כולל שימוש בתנאים מסוימים). 82% מהתלמידים מדנמרק, 79% מהתלמידים מפורטוגל, 58% מהתלמידים מרומניה השיבו בחיוב על השאלה, לעומת 37% מהתלמידים מאנגליה, 30% מהתלמידים מבלגיה, 26% מהתלמידים מאיטליה ו-13% מהתלמידים מאירלנד. יתר התלמידים בכל אחת מן המדינות השיבו כי השימוש בטלפונים הניידים אסור בבית-הספר.¹⁰

בסקר שנערך בארצות-הברית בשנת 2013 נמצא כי 10% בלבד ממנהלי בתי-הספר שנסקרו מתירים לתלמידים להשתמש במכשירים הניידים שלהם בבית-הספר, אך כ-40% נוספים ציינו כי הם שוקלים להתיר זאת.¹¹ בסקר אחר שנערך בארצות הברית בשנת 2014, אשר בחן את היקף השימוש במכשירים ניידים אישיים לצורכי למידה, נמצא כי כ-20% מבין המשיבים שייצגו את בתי-הספר היסודיים ציינו כי בבית-ספרם מותר השימוש במכשירים אלה, ולעומת זאת כ-50% מהמשיבים שייצגו את בתי-הספר העל-יסודיים ואת מינהלי החינוך המחוזיים ציינו כי הם מתירים שימוש במכשירים אלקטרוניים ניידים בבתי-ספר. כ-10%-15% נוספים השיבו כי הם מתכוונים להתיר שימוש במכשירים אלקטרוניים בשנה הקרובה ושיעור גבוה יותר של משיבים ציינו כי הם מתכוונים לעשות זאת במהלך חמש השנים הבאות.¹²

בסקר שנערך על-ידי מכון המחקר האמריקני "פיו" (PEW) בשנת 2009 בקרב 625 תלמידים בגילאי 12-17, נמצא כי 62% מהתלמידים רשאים להביא טלפונים ניידים לבית-הספר אך אסור להם להכניס אותם לכיתות בזמן השיעורים ו-12% נוספים מהתלמידים השיבו כי הם רשאים להחזיק עליהם את המכשיר בכל מקום בבית-הספר. 24% מהתלמידים השיבו כי אסור להם להשתמש בטלפונים ניידים בבית-הספר באופן מוחלט. על אף המגבלות האמורות, נמצא בסקר כי 92% מהתלמידים מביאים את הטלפון הנייד שלהם לבית-הספר מדי יום (77%) או בתדירות נמוכה יותר (15%). עוד נמצא שניים מכל שלושה תלמידים שולחים הודעות טקסט באמצעות הטלפון הנייד כמה פעמים בכל יום במהלך השיעורים (31% מהתלמידים) או בתדירות נמוכה יותר (33% מהתלמידים), וכן כי 25% מהתלמידים מנהלים שיחות טלפון במהלך השיעורים. בנוסף, נמצא כי אפילו בבתי-ספר שאוסרים לחלוטין על שימוש בטלפונים ניידים, רוב התלמידים הלומדים בהם מביאים את הטלפונים הניידים שלהם לבית-הספר (83% מהתלמידים) ושולחים באמצעותם הודעות טקסט במהלך השיעורים (58% מהתלמידים). 19% מהתלמידים בבתי-ספר אלו מנהלים שיחות טלפון במהלך השיעורים.¹³

¹⁰ Mascheroni, Giovanna, and Kjartan Ólafsson. "Net Children Go Mobile: cross-national comparisons: report D3. 3." (2014).

¹¹ The New Digital Learning Playbook: Understanding the Spectrum of Students' Activities and Aspirations Speak Up 2013 National Findings K-12 Student, April 2014

¹² Software and Information Industry Association. "Results from the SIIA vision k-20 survey." (2014).

¹³ Lenhart, Amanda, et al. "Teens and mobile phones: Text messaging explodes as teens embrace it as the centerpiece of their communication strategies with friends." Pew Internet & American Life Project (2010).

כאמור, בדיון הציבורי סביב נושא הבאת טלפונים ניידים אישיים לבתי-הספר והתרת השימוש בהם, ישנה מחלוקת בין הטוענים כי מדובר בהפרעה למהלך התקין של הלימודים אשר יש למנוע אותה, לבין התומכים בניצול המצב הקיים בו תלמידים ממילא מביאים עמם מכשירים אלה, לצורכי למידה. בהקשר זה ניתן לציין כי בסקר שנערך באוסטרליה ובניו-זילנד בשנת 2015, נמצא ש-40% מבתי-הספר משתמשים באסטרטגיה חינוכית הנקראת (Bring Your Own Technology) BYOT, המעודדת את התלמידים להביא לבית-הספר את המכשירים הניידים האישיים שלהם ולהשתמש בהם לצורכי למידה.¹⁴ מנגד, בסקר שנערך ב-245 בתי-ספר יסודיים ועל-יסודיים בעיר שנג'ן שבסין,¹⁵ נמצא שרוב בתי-הספר, בכל שלבי החינוך, אוסרים על תלמידים להשתמש בטלפונים ניידים (84% מבתי-הספר היסודיים, 75% מחטיבות-הביניים ו-63% מהחטיבות העליונות). על-פי הסקר, הסיבות העיקריות לגיבוש מדיניות זו בבתי-הספר הן מניעת הפרעה להוראה וללמידה בכיתות, ובמידה פחותה יותר מניעת הסכנה ביצירת קשר שלילי עם זרים וחשש מאובדן המכשירים.¹⁶

3.2. דוגמאות הסדרה

להלן יוצגו כמה דוגמאות להסדרת הנושא במקומות שונים בעולם, כאשר ניתן לראות הן דוגמאות להסדרה ריכוזית מפורשת והן דוגמאות להסדרה המותירה את קביעת המדיניות בנושא בידי מוסדות החינוך עצמם.

האסיפה הפרלמנטרית של מועצת אירופה

בשנת 2011 התקבלה על-ידי האסיפה הפרלמנטארית של מועצת אירופה החלטה 1815 בנושא הסכנות הפוטנציאליות של שדות אלקטרומגנטיים והשפעתם על הסביבה. במסגרת ההחלטה נכתב בין היתר כי עבור ילדים בכלל, ובפרט בבתי-ספר ובכיתות, יש לתת עדיפות לאינטרנט עם חיבור קווי, וכן **להסדיר בקפידה את השימוש של תלמידים בטלפונים ניידים בשטח בתי-הספר**. חשוב לציין כי החלטות האסיפה הפרלמנטארית אינן מחייבות את המדינות החברות במועצת אירופה והן בגדר המלצה בלבד.¹⁷

צרפת

בפרק 183 בחוק המחויבות הלאומית לאיכות הסביבה משנת 2010 נקבע כי **בגני ילדים, בבתי-ספר יסודיים ובחטיבות-ביניים, אסור לתלמידים להשתמש בטלפונים ניידים בזמן פעילות לימודית**. כל מוסד נדרש לפרט בתקנון המוסד את המקומות והזמנים בהם מותר להשתמש בטלפונים הניידים.¹⁸

¹⁴ 2015 Australian and New Zealand School Library Survey, Conducted by: Softlink.

¹⁵ בעיר שנג'ן מתגוררים כיום כ-12 מיליון איש.

¹⁶ Gao, Qiufeng, et al. "To ban or not to ban: Differences in mobile phone policies at elementary, middle, and high schools." Computers in Human Behavior 38 (2014): 25-32.

¹⁷ The Parliamentary Assembly of the Council of Europe, Resolution 1815 (2011) Final version, [The potential dangers of electromagnetic fields and their effect on the environment](#).

¹⁸ LOI n° 2010-788 du 12 juillet 2010 portant engagement national pour l'environnement - Article 183.

מחלקת החינוך של העיר ניו-יורק הוציאה בשנת 2015 הנחיה לפיה תלמידים רשאים להביא מכשירים אלקטרוניים לבתי-הספר, ובכלל זה מכשירי טלפון ניידים, מחשבים ניידים וטאבלטים. הנחיה זו ביטלה את המדיניות הקודמת שהייתה נהוגה בעיר החל משנת 2005 ושאסרה על הבאת מכשירים אלקטרוניים לבתי-הספר. בהנחיה החדשה נקבע בין היתר כי יש לכבות טלפונים ניידים ומכשירי מוזיקה ניידים במהלך בחנים ומבחנים, וכן כי אין להשתמש בהם בחדרי הלבשה ושירותים. ההנחיה מחייבת את בתי-הספר לפרט את מדיניות השימוש במכשירים בשטח בית-הספר במסמך כתוב התואם את רוח ההנחיה. מדיניות השימוש הבית-ספרית צריכה לכלול פירוט באשר למצבים שבהם מותר להשתמש במכשירים אלקטרוניים, וכן נהלים להחרמה, אחסון והחזרה של המכשירים. מנהלי בתי-הספר נדרשים להתייעץ עם הנהגות בתי-הספר לצורך קביעת המדיניות הבית-ספרית.²⁰

במדינת קליפורניה הוסר בשנת 2002 האיסור הגורף על הבאת טלפונים ניידים לבתי-הספר שהיה קיים משנת 1988. לוועדי המנהלים המקומיים ניתנה האפשרות לקבוע את המדיניות בעניין זה, ובחלק מהמקרים הואצלה הסמכות לבתי-ספר מסוימים או למורים עצמם.²¹

במדינת קנטאקי חוקק בשנת 2000 חוק העוסק בהחזקה ושימוש במכשירי תקשורת אישיים על-ידי תלמידי בתי-ספר ציבוריים. על-פי החוק מינהל החינוך בכל מחוז נדרש להתוות מדיניות כתובה בנוגע להחזקה ושימוש של מכשירים אלו בשטח בית-הספר או במהלך השתתפות של התלמידים בפעילות בית-ספרית מחוץ לשטח בית-הספר. על-פי החוק מינהל החינוך המחוזי נדרש להגדיר אמצעים משמעתיים לטיפול בתלמידים שהפרו את מדיניות החזקה והשימוש.²²

יפן²³

בשנת 2009 הוציא משרד החינוך היפני הודעה למינהלי החינוך במחוזות המדינה וברשויות המקומיות, הקוראת להם להנחות את בתי-הספר בחינוך היסודי ובחטיבות-הביניים, ליישם מדיניות האוסרת על הבאת טלפונים ניידים לבית-הספר.²⁴ בהודעה נכתב כי בתי-הספר יכולים להתיר הבאה של טלפונים

¹⁹ המידע בנוגע לארצות הברית אומת על-ידי מר ראלף אמלן,

Ralph Amelan, Information Resources, The American Center, Jerusalem, Embassy of the United States of America.

²⁰ NYC Department of Education, Chancellor's Regulation A-413 – Use of cell phones and other electronic devices in schools.

²¹ EduTech – A world Bank Blog on ICT use in Education, [Banning and unbanning phones in schools](#), Submitted by Michael Trucano, July 24, 2015.

²² Kentucky Revised Statutes, KRS Chapter 158.165, [Possession and use of personal telecommunications device by public school student](#).

²³ המידע המוצג ביחס ליפן מתבסס על בדיקה שנערכה באתרי האינטרנט הרשמיים של משרד החינוך ביפן ומחלקות החינוך במחוזות השונים, בשפה היפנית, על-ידי מר טאקוגי מיאגי, Takuji Miyagi, מתמחה במרכז המחקר והמידע של הכנסת מטעם The University of Chicago Harris School of Public Policy.

²⁴ להנחיה קדם סקר שנערך על-ידי משרד החינוך ביפן ממנו עלה כי 94% מבתי-הספר היסודיים ו-99% מחטיבות-הביניים אוסרים על הבאת טלפונים ניידים לבית-הספר, לעומת 20% בלבד מהחטיבות העליונות. ביחס לחטיבות העליונות נמצא כי 57% מהן מתירות הבאה של טלפונים ניידים לבית-הספר, אך הן אוסרות על שימוש בהם בזמן שיעורים ו-18% מהן מתירות הבאה של טלפונים ניידים לבית-הספר אך הן אוסרות על השימוש בהם בשטח בית-הספר. עוד נמצא בסקר כי מחצית ממינהלי החינוך במחוזות לא הוציאו הנחיות בנוגע להבאת טלפונים ניידים לבתי-הספר (חמישה מהם השיבו כי הם מתכוונים לעשות זאת בעתיד; תשעה השיבו כי הם אינם מתכוונים לעשות זאת ותשעה נוספים השיבו כי הם שוקלים זאת).

ניידים לבית-הספר, ככל שאלה נדרשים לתלמידים לצורך שמירה על קשר עם הוריהם ובתנאי שההורים קיבלו רשות לכך ממנהל בית-הספר. במקרים אלה מנהל בית-הספר נדרש לגבש מדיניות של איסור שימוש בטלפונים בשטח בית-הספר או הרחקתם מהילדים בעת שהותם בבית-הספר והחזרתם בסוף יום הלימודים. אשר לחטיבות העליונות נכתב בהודעה כי יש להגביל את השימוש בטלפונים הניידים כך שתלמידים לא יוכלו להשתמש בהם בזמן שיעורים או בכל זמן שהותם בבית-הספר, בהתאם למאפיינים הייחודיים של כל בית-ספר ואזור. כמו כן, בתי-הספר רשאים לאסור לחלוטין על הבאת טלפונים ניידים לבית-הספר, אם הדבר מתאים למאפייני בית-הספר והאזור. מעבר לכך, בחינוך העל-יסודי נדרשים בתי-הספר ללמד את התלמידים על שימוש נכון בטלפון נייד, כגון הימנעות מפגיעה באחרים והדרך להתמודד עם מידע פוגעני. בנוסף, נדרשים בתי-הספר לגבש מדיניות להתמודדות עם תופעות של בריונות רשת מצד תלמידים. **חשוב להדגיש כי ההודעה שהוציא משרד החינוך היפני אינה נחשבת מחייבת וההחלטה על אימוץ ההנחיות הכתובות בה נתונה בידי המחוזות והרשויות המקומיות.** מבדיקה מדגמית שערכנו מצאנו דוגמה אחת למחוז בו מיושמת מדיניות התואמת את רוח ההודעה של משרד החינוך (מחוז וואקאיאמה), ודוגמה נוספת למחוז בו פורסמו הנחיות כלליות הקוראות לשיתוף פעולה בין הגורמים השותפים לחינוך לצורך קביעת מדיניות לשימוש מושכל בטלפונים ניידים בבתי-ספר (מחוז אישיקאוה).

אוסטרליה – מדינת ויקטוריה וטריטוריית הברירה

במדינת ויקטוריה נהוגה כיום מדיניות ממשלתית לפיה בתי-ספר ממשלתיים וקאטולים מחויבים בגיבוש ופרסום של נהלים באשר לשימוש בטלפונים ניידים. בהתאם לכך, בתי-ספר המתירים שימוש בטלפונים ניידים חייבים לספק לתלמידים ולהוריהם הנחיות על ציפיותיהם ודרישותיהם בנוגע לשימוש בטלפונים הניידים בפעילויות הבית-ספריות השונות. על-פי המדיניות שימוש במצלמה אסור מסוימים (חדרי הלבשה, חדרי שירותים, אולמות התעמלות ובריכות שחיה), ואסור לצלם אחרים ללא ידיעתם או ללא קבלת רשות מהם. כמו כן, אסור להשתמש בטלפונים הניידים הודעות איום או הטרדה. המדיניות הממשלתית כוללת פירוט באשר לפעולות המצופות מהתלמידים ומבתי-הספר ביחס לשימוש בטלפונים הניידים. כך למשל התלמידים נדרשים לא להשתמש בטלפונים באופן שיפריע למהלך התקין של השיעור; הם נדרשים לכבות את הטלפונים בזמן שיעור ולאחסן אותם מחוץ לטווח הראייה שלהם; ומצופה מהם להשתמש בטלפונים לפני או אחרי שעות הלימודים או בזמן ההפסקות. בתי-הספר נדרשים להרתיע את התלמידים מפני שימוש בטלפונים הניידים בזמן שיעור, אלא אם כן השימוש בהם נעשה לצורך למידה; ולנקוט בפעולות מתאימות נגד תלמידים שהשתמשו בטלפונים הניידים באופן פוגעני כלפי תלמידים אחרים ונגד תלמידים שהשתמשו בטלפונים כדי להעתיק בבחינות.²⁵

בטריטוריית של עיר הברירה (Australian Capital Territory) נקבעה מדיניות לפיה בבתי-הספר הציבוריים התלמידים יהיו רשאים להביא לבית-הספר מכשירים אלקטרוניים ניידים לצורכי למידה. השימוש במכשירים אלה נועד להעשרה והעמקת הלמידה האישית של התלמיד. בתי-הספר חייבים להטמיע

אשר למינהלי החינוך ברשויות המקומיות נמצא כי 72% מהם לא הוציאו הנחיות מסוג זה (63 השיבו כי הם מתכוונים לעשות זאת בעתיד; 619 השיבו כי הם אינם מתכוונים לעשות זאת ו-634 השיבו כי הם שוקלים לעשות זאת).

²⁵ Victoria State Government Website, [Students Using Mobile Phones](#), Last Access: July 25 2017.

אסטרטגיות למידה שיאפשרו לתלמידים להשתמש במכשירים הניידים לצורכי למידה. כמו כן, בתי-הספר חייבים להתייעץ עם קהילותיהם ולהעריך את מוכנותן קודם ליישום המדיניות.²⁶

הקהילה האוטונומית קסטיליה-לה מנצ'ה בספרד²⁷

על-פי סעיף 22.4 לחוק הילד של הקהילה האוטונומית, החל מנובמבר 2014 חל איסור על תלמידים להביא טלפונים ניידים או אמצעי תקשורת אחרים לבתי-הספר, למעט במקרים מסוימים בהם המכשירים נדרשים לצורך שימוש לימודי. על-פי דיווחים בתקשורת תלמידים שיפרו את החוק צפויים לקבל עונשים קלים כגון שלילת הפסקות או ריתוק בתום יום הלימודים.²⁸

כתיבה: אסף וינינגר

אישור: יובל וורגן, ראש צוות

---

²⁶ ACT Government Website, Education Directorate, Use of Personal Electronic Devices Policy, Last Access: July 24 2017.

²⁷ הקהילה האוטונומית התשיעית בגודלה בספרד מבחינת גודל האוכלוסייה – כ-2 מיליון תושבים. בירת הקהילה היא העיר טולדו והעיר הגדולה ביותר היא אלבסטה.

²⁸ [Según el artículo 22.4 de la ley del menor de Castilla la Mancha.](#)

